

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ У МЕХАНІЗМІ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Сінченко Ю.П., *ст. викладач кафедри права*

Україна, ставши на шлях розбудови своєї державності, має нетипову і дещо суперечливу форму державного устрою. Проблема обумовлюється тим, що до складу держави входить автономне утворення – Автономна Республіка Крим. І вже давно постало питання, пов'язане саме з визначенням її конституційного статусу у складі України.

Україна була і залишається унітарною державою. Світовий досвід конституційного вирішення питання про взаємовідносини держави у цілому з окремими її складовими частинами показує, що найбільш оптимальним є шлях надання територіям з історичними, національними, географічними та іншими особливостями статусу територіальної автономії. Це означає, що територіальні одиниці, які самоуправляються, володіють самостійністю в рамках Конституції.

На відміну від суб'єктів федерації автономні утворення хоч і мають деякі ознаки державності проте державами чи державно-територіальними утвореннями вважатися не можуть. Адже визначальними рисами будь-якої держави є наявність державного суверенітету. Ці ідеї і були покладені в основу визначення в розділі 10 Конституції України правового статусу відновленої Автономної Республіки Крим, який набув подальшого розвитку саме як статус автономної територіальної одиниці у складі унітарної України.

Оптимальною назвою територіальних автономій є автономна область, регіон, провінція, округ, а назва її основного нормативно-правового акту – статут. Проте для збереження назв “Республіка” і “Конституція” стосовно визначення статусу Криму були відповідні підстави політичного та етнічного характеру, з якими не можна було не рахуватися. Тому ці терміни і застосовані в розділі 10 чинної Конституції України. Це не означає, що Автономна Республіка Крим є державою у складі суверенної України. Ст. 134 Конституції України визначає Автономну Республіку Крим як невід’ємну складову частину України, підтверджуючи і закріплюючи тим самим цілісність і недоторканість території України в межах існуючих кордонів. Такий припис повністю знімає питання щодо можливості приєднання Криму до будь-якої іноземної держави або набуття статусу суверенної держави. З цієї ж статті випливає, що опитування населення автономії чи проведення місцевого референдуму щодо цих положень є антиконституційним і не може мати правових наслідків.

В сучасному українському суспільстві багато в чому штучно роздмухуються протиріччя між заходом та сходом, вибудовуються мовні, ідеологічні та інші перешкоди. Так, вони дійсно існують і замовчувати їх не

слід. Але не меншою помилкою було б не бачити того, що кримсько-татарський меджліс не знімає зі своїх прапорів гасла створення в Криму мусульманської держави, а в якості її першої стадії – кримсько-татарської автономії. Якщо прийняти до уваги, що в Україні проживає декілька мільйонів росіян, 200 тисяч румунів, греки, поляки, угорці (цей перелік не повний), можна стверджувати, що всяка спроба федералізації стане початком кінця України як держави.

Можна зробити наступні висновки: Україна за формою державного устрою є унітарною відносно децентралізованою державою, якій притаманні ознаки унітаризму: єдина для всієї держави система права, стереотипна система організації підпорядкування органів влади, єдина Конституція, спільна центральна влада “урядова вертикаль”; верховна суверенна влада цілком зосереджена в центрі, а складники держави не мають ознак політико-державної самостійності. Відбувається поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади.

Поряд з цим, входження до України Автономної Республіки Крим робить останню дещо нетиповою по відношенню до її устрою. Автономна Республіка Крим, що входить до складу України, є територіальною автономією, що підтверджується наступними рисами: автономія – форма децентралізації державної влади в унітарній державі на рівні регіону, який відрізняється своїми історичними, географічними, економічними, національними та іншими особливостями, автономія надається державою; автономія не вважається державою або державно-територіальним утворенням, бо не має державного суверенітету.

Підставами для побудови саме такої форми державного устрою України були чинники політичного, історичного та етнічного характеру, з якими не можна було не рахуватись.

Слід визначити, що найбільш оптимальною формою державного устрою України є унітаризм, який дає можливість більш оперативно вирішувати питання по управлінню процесами, які відбуваються в суспільстві, що дуже важливо в період подальшої розбудови української держави. При цьому статус Автономної Республіки Крим, який робить український унітаризм дещо нетиповим, виступає засобом найбільш оптимального, цивілізаційного вирішення національного питання, надання населенню Криму самостійно вирішувати питання свого суспільного життя в межах єдиної держави.

Становлення унітарної форми державного устрою в Україні, що стало головною метою дослідження в роботі, дає змогу зрозуміти процес державотворення нашої держави в минулому, а головне служить серйозним попередженням на майбутнє.